

ІННОВАЦІЙНІ ПРОФОРІЄНТАЦІЙНІ ЗАСОБИ В СИСТЕМІ ПЕДАГОГІЧНОГО СУПРОВОДУ ЗАГАЛЬНОЇ ОБДАРОВАНОСТІ ОСОБИСТОСТІ

В статье рассмотрен феномен инновационной культуры как своеобразный ресурс развития личности педагогического работника, способ профессиональной ориентации одаренной молодежи на профессию педагога, освещены инновационные средства профориентации в системе педагогического образования, представлена психологическая структура инновационной педагогической деятельности.

Ключевые слова: инновационная культура, инновационные средства профориентации, инновационная педагогическая деятельность.

The article describes an innovative culture as a means of personal development of teachers, professionally oriented way of talented young people in the profession of the teacher, identified innovative tools in the guidance system of teacher education, presented the structure psychological innovative educational activities.

Keywords: innovation culture, innovative methods professional orientation, innovative educational activities.

Сучасний етап суспільного розвитку характеризується стрімким розгортанням інноваційного перетворення та розвитку освіти. Рівень інноваційної культури суспільства формується, відтворюється та транслюється, найбільшою мірою, саме педагогічними працівниками. Тому важливим є розуміння та усвідомлення ідеї про те, що необхідною складовою профорієнтації в системі педагогічної освіти є розвиток інноваційної культури

педагогічних працівників. Володіння інноваційною культурою забезпечує професійний та особистісний розвиток педагогічних працівників, їх здатність створювати та передавати освітні цінності. У відповідності до цього виникає необхідність розгляду феномена інноваційної культури як своєрідного ресурсу розвитку особистості педагогічного працівника, як засобу професійної орієнтації обдарованої молоді на професії педагогічного спрямування.

Серед інноваційних засобів профорієнтації в системі педагогічної освіти – різноманітних нововведень психологічного супроводу, що впроваджуються в процес професійної орієнтації молоді на професії педагогічного спрямування, нами визначаються інформаційні, діагностико-консультативні та формувальні засоби.

Інформаційні – інноваційні засоби, що впроваджуються з метою організованого інформування молоді про роль та перспективи професій педагогічного спрямування, про зміст професійної діяльності педагогічних працівників, шляхи педагогічної освіти, а також про вимоги, які висуває педагогічна професія до людини, її особистісних якостей та здібностей, що сприяють ефективному виконанню завдань педагогічної діяльності. Ефективність педагогічної діяльності зумовлюється когнітивними чинниками, які виявляються у своєрідності сприйняття, опрацювання і відтворення інформації і зумовлюють відмінності у рівнях розвитку здібностей людини до професії педагогічного спрямування; ціннісно-орієнтаційними чинниками, які виявляються у цінностях, мотивації, оцінці та самооцінці особистості; емоційно-вольовими та комунікативними чинниками, що зумовлюють розвиток і особливості вияву особистісних якостей і властивостей, емоційно-вольових характеристик тощо.

Діагностико-консультативні – інноваційні засоби професійної психодіагностики та консультації, що впроваджуються для забезпечення процесу вивчення психологічних характеристик особистості, її здібностей до професійної діяльності педагогічного працівника, від яких значною мірою залежить ефективність педагогічної праці. Інтелектуальні, емоційно-вольові

особливості, комунікативні властивості та особливості міжособистісної взаємодії особистості виявляються, формуються і розвиваються у процесі діяльності, фіксуються у формі внутрішньоособистісних утворень і характеризують можливості особистості як фахівця

Формувальні – інноваційні засоби розвитку професійно-важливих для педагогічної праці якостей особистості, що впроваджуються в процес професійної підготовки педагогічних працівників. Професійна підготовка особистості до педагогічної діяльності орієнтується на оволодіння майбутніми педагогами відповідними методами і прийомами її здійснення, опанування системою правил і процедур виконання різних завдань професійної діяльності педагога. В основі становлення готовності особистості до педагогічної діяльності полягає формування ряду професійно-важливих якостей особистості педагогічного працівника. Мова йде про особистісну готовність педагогічних працівників до професійної діяльності.

Особистісна готовність є, у певній мірі, результатом формування спрямованості особистості на професію педагога та передбачає розвиток таких якостей, як активність, відповідальність, витримка, вміння спілкуватися з людьми, гуманізм, гнучкість поведінки, загальний рівень культури, здатність до адекватної самооцінки, навчаємість, особистісна зрілість, порядність, професійна зацікавленість, самоволодіння, самостійність, самокритичність, терпимість до думки інших, цілеспрямованість, а також наявність мотивації успіху, прагнення до самоактуалізації.

Психологічні засади розробки вищезазначених інноваційних профорієнтаційних засобів ґрунтуються на комплексі методів вивчення професійної діяльності педагогічних працівників, у тому числі: методи збору емпіричних даних – вивчення документації, спостереження, опитування, вивчення продуктів педагогічної діяльності; методи аналізу – метод експертної оцінки, метод якісного аналізу емпіричних даних, методи статистичного аналізу; методи психологічної інтерпретації – структурно-системний та функціонально-структурний аналізи.

Таким чином, інноваційні засоби профорієнтації в системі педагогічного супроводу загальної обдарованості особистості спрямовані: на допомогу учням загальноосвітніх шкіл у виборі професії педагогічного профілю; розробку психолого-педагогічного забезпечення роботи приймальних комісій з профорієнтації абітурієнтів на професію педагога та вибору спеціалізації в межах вищих педагогічних навчальних закладів; супровід профорієнтаційної роботи зі студентами, випускниками вищих педагогічних навчальних закладів та співпраці з роботодавцями. За своїм призначенням - це комплекс профорієнтаційних засобів, спрямований на визначення професійної схильності обдарованих учнів, випускників загальноосвітніх шкіл, студентів та професійної відповідності випускників педагогічних вузів, на формування в молоді установки на активний вибір і прийняття самостійного рішення щодо майбутньої педагогічної професії, мотивації на подальший професійний розвиток.

Профорієнтація в системі педагогічної освіти розуміється нами як система інноваційних засобів з активізації професійного самовизначення обдарованої особистості, формування здатності людини до самостійного прийняття рішення щодо вибору професії педагога, що зумовлюють ефективність подальшої професійної підготовки та здобуття молоддю спеціальностей педагогічної професії.

Професія педагога та педагогічна діяльність становлять для особистості своєрідний професійний простір, в якому реалізуються та удосконалюються її здібності до педагогічної діяльності, формується, усвідомлюється та здійснюється система професійних ідеалів, цінностей та установок. Тобто педагогічна діяльність виступає засобом самореалізації педагогічного працівника як обдарованої особистості. Тому важливим у профорієнтації обдарованої молоді на професію педагога є формування в неї системи професійних педагогічних цінностей, спрямованості на інноваційну педагогічну діяльність та розвиток інноваційної культури педагога в процесі професійної підготовки [2].

Психологічними умовами розвитку інноваційної культури є актуалізація потреби особистості в педагогічних інноваціях, її занурення в інноваційно-педагогічне середовище та залучення до активної групи інноваційних педагогів, що є референтною для особистості. Рушійними силами, чинниками розвитку інноваційної культури педагога виступають інноваційне педагогічне спілкування та інноваційна педагогічна діяльність. Інноваційне педагогічне спілкування включає обмін інноваційно-педагогічною інформацією, сприйняття традиційним педагогічним працівником групи інноваційних педагогів (новатора, генераторів, інституалізатора, інноватора, традиціоналізатора) та навпаки, інтерактивну взаємодію між цими учасниками інноваційної педагогічної діяльності [1].

В психологічній структурі інноваційної педагогічної діяльності як діяльності з впровадження та створення педагогічних новацій, нами визначені її види, інноваційні педагогічні ситуації та стани особистості педагога в змісті цих ситуацій. Зміни, що відбуваються в структурі інноваційної педагогічної діяльності, є результатом розгортання інноваційних педагогічних ситуацій та їх послідовного перебігу. Ці зміни викликають необхідність змін якісного стану особистості педагога як розвитку його здібностей до інноваційної педагогічної діяльності.

Динаміка інноваційної діяльності зумовлює прояви динамічних аспектів особистісного розвитку педагогічних працівників. Так, дослідження І.Кона дозволяють визначити такі положення щодо розвитку особистості професіонала: існує певна міра постійності особистісних рис протягом життя, але вона не є абсолютною. Залежно від умов життя і діяльності лінія розвитку особистості може змінитися; міра постійності та мінливості різних особистісних властивостей, а також різних типів особистості неоднакова; різним типам особистості відповідають різні типи розвитку [3].

В інноваційній діяльності оновлення особистості педагогічних працівників здійснюється особливо інтенсивно, бо вона вимагає постійного збагачення та розширення професійного досвіду в різних соціальних,

економічних, правових, організаційних та технологічних умовах інноваційної педагогічної діяльності. Змінення особистісних якостей, що відбувається при цьому, відтворює те, як здійснюється засвоєння інноваційної діяльності, як у свідомості педагогічних працівників відбиваються та збагачуються цінності інноваційної діяльності.

Представлена нижче модель відтворює динаміку інноваційної педагогічної діяльності (рис.1.).

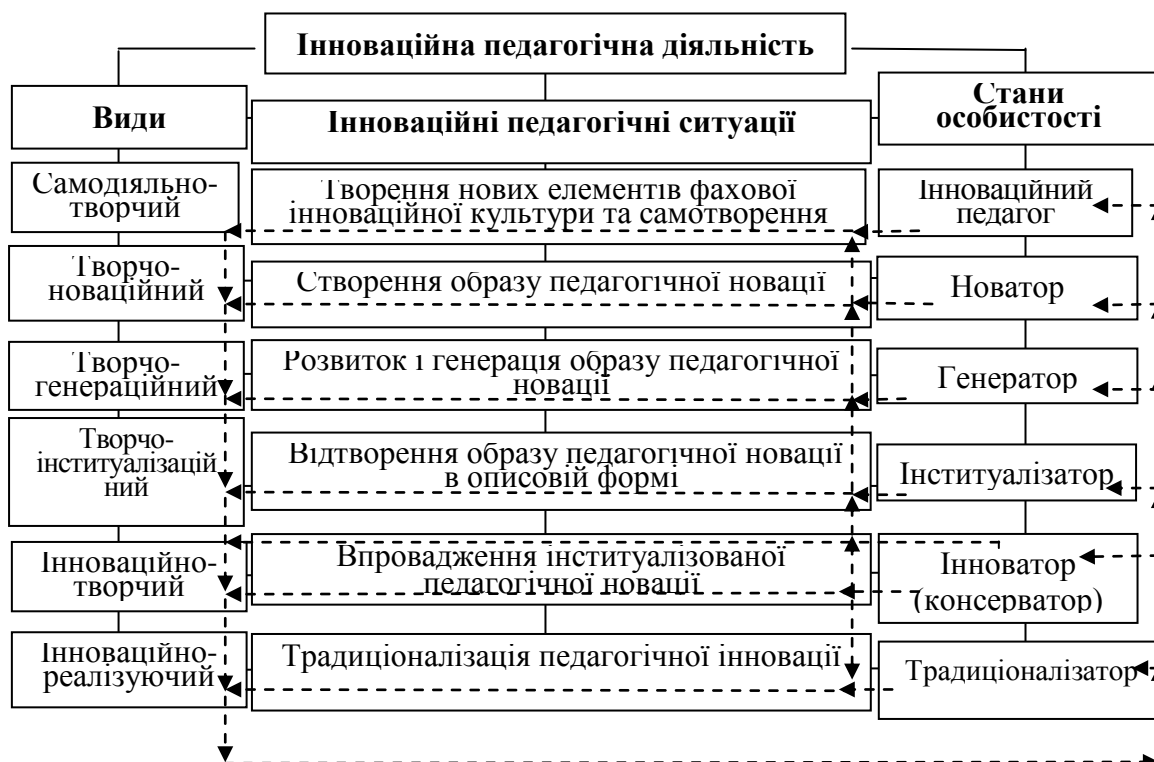

Рис.1. Психологічна модель структури інноваційної педагогічної діяльності

Засвоєння особистістю цінностей інноваційної культури відбувається через взаємодію з референтною групою інноваційних педагогічних працівників в процесі сумісної інноваційної педагогічної діяльності. Оволодіння особистістю цінностями інноваційної культури супроводжується опосередкуванням психічних функцій, що необхідні для здійснення інноваційної педагогічної діяльності, значенням цих цінностей. Відбувається становлення інноваційного інтелекту, що стає необхідною передумовою

розвитку особистості інноваційного педагогічного працівника. Будучи своєрідним інструментом, що забезпечує особливу техніку протікання розумових процесів, інноваційний інтелект особистості педагога служить змістовним джерелом використання та творення нових елементів педагогічної та інноваційної культури. Основними характеристиками особистісних змін є ступінь засвоєння та відтворення структури інноваційної педагогічної діяльності, усвідомлення педагогом себе самого інноватором. Динамічні аспекти особистісного розвитку відповідають динаміці інноваційної діяльності. Таким чином, психологічна структура динаміки інноваційної діяльності включає постійну взаємодію між її суб'єктом та об'єктом, формування професійної свідомості – усвідомлення цінностей інноваційної діяльності та себе як носія й творця цих цінностей, які постійно збагачуються в процесі роботи. Важливе значення в такій взаємодії мають розвивальні характеристики суб'єкта інноваційної діяльності, а також динаміка інноваційної діяльності та етапи психологічного оновлення особистості педагогічних працівників.

Враховуючи ці закономірності інноваційної педагогічної діяльності, можливо створити цілісну систему професійної орієнтації та професійної підготовки майбутніх педагогічних працівників. Для забезпечення використання інноваційних засобів профорієнтації в системі педагогічної освіти є доцільним створення на базі науково-дослідних інститутів, вищих педагогічних навчальних закладів кафедр чи відділів інноваційних профорієнтаційних технологій або відповідних центрів, на базі яких відбувалося б проведення семінарів, конференцій, круглих столів з відповідної проблематики, здійснювалися наукове обґрунтування, розробка та впровадження нових методів, засобів і технологій профорієнтаційної роботи, проводилася консультативна та психодіагностична профорієнтаційна робота з добору обдарованої молоді на професії педагогічного спрямування.

Література:

1. *Ігнатович О.М.* Інноваційна культура педагогічних працівників / О.М. Ігнатович // Актуальні проблеми психології: Психологія навчання. Генетична психологія. Медична психологія / [за ред. С.Д. Максименка]. – К.: ДП “Інформаційно-аналітичне агенство”, 2008. – Том. X, Вип. 7. – С. 189–198.
2. *Клокар Н.І.* Психолого-педагогічна підготовка вчителя до інноваційної діяльності: дис...на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: 13.00.04 / Н.І. Клокар; Інститут педагогіки і психології проф. освіти АПН України. – К., 1997. – 227 с.
3. *Кон И.С.* Постоянство и изменчивость личности / И.С. Кон // Психол. журнал. – 1987. – № 4. – С. 126–137.

Заявка

Прізвище, ім'я та по батькові	Ігнатович Олена Михайлівна
Вчений ступінь, вчене звання	Кандидат психологічних наук, старший науковий співробітник
Установа	Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих НАПНУ
Посада	Завідувач відділу профорієнтації та психології професійного розвитку
Адреса	Київ, 01013, в. Баренбойма б.13, к.75
Телефон	м.т.099-339-54-57
E-mail	lena_ignat70@ukr.net
Планую виступити з доповіддю	
Напрямок роботи конференції	Психологія професійної орієнтації в системі педагогічного супроводу загальної обдарованості особистості
Повна назва доповіді	Інноваційні профорієнтаційні засоби в системі педагогічного супроводу загальної обдарованості особистості